HN-001-014311 Seat No. ____________

M. A. (Sem. III) (CBCS) Examination

May/June - 2017

Sanskrit : Paper - III (A)

(Alankarashastra)

અલંકારશાસ્ત્ર : (કાવ્યમીમાંસા - અધ્યાય ૧ થી ૬) (રસગંગાધર - પ્રથમ આનન)

Faculty Code : 001

Subject Code : 014311

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours] [Total Marks : **70**

૧ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બેનો આવશ્યક નોંધ સહિત અનુવાદ કરો : **૧૪**

1 Translate with necessary notes any two of the following : **14**

(१) द्विविधं शिष्यमचक्षते यदुत बुद्धिमानाहार्यबुद्धिश्च । यस्य निसर्गतः शास्त्रमनुधापति बुद्धिः स बुद्धिमान यस्य च शास्त्राभ्यासः संस्कुरुते बुद्धिमसावाहार्यबुद्धिः त्रिधा च सा, स्मृतिर्मतिः प्रज्ञेति । अतिक्रान्तस्यार्थस्यस्मर्त्री स्मृतिः वर्तमानस्य मन्त्री मतिः अनागतस्य प्रज्ञात्री प्रज्ञेति । सा त्रिप्रकाराऽपि कवीनामुपकर्त्री ।

(२) ''सफलविद्यास्थानैकायतनं पञ्चदशं काव्यं विद्यास्थानम्'' इति यायावरीयः । गद्यपद्यमयत्वात् कविधर्मत्वात् हितोपदेशकत्वाच्च । तद्धि शास्त्राण्यनुधावति । 'वार्ता कामसूत्रं शिल्पशास्त्रं दण्डनीतिरिति पूर्वे सहाष्टादश विद्यास्थानानि' इत्यपरे । आन्वीक्षिकी त्रयी वार्ता दण्डनीतिश्चेति विद्याः ।

(३) स च कविग्रामस्य काव्यमभ्यस्यतो नवधा भवति । तत्राद्यन्तदोर स्वादु पिचुमन्दपाकम्, आदावस्वादु परिणामे मध्यमं बदरपाकम्, आदापस्वादु परिणामे स्वादु मृद्वीकापाकम्, आदौ मध्यममन्ते चास्वादु वार्ताकपाकम्, आद्यन्तयोर्मध्यमं तितिडींक पाकम्, आदौ मध्यममन्ते स्वादु सहकारपाकम् ।

(४) इह हि वाङ्मयमुलयथा शास्त्रं काव्यं च । शास्त्रपूर्वकत्वात् काव्यानां पूर्व शास्त्रेष्पलिनिविशेत । नह्यप्रवर्तितप्रदीपास्तमसि तत्वार्थसार्थमध्यक्षयन्ति । तच्च द्विधा अपौरुषेयं पौरुषेयं च । अपौरुषेयं श्रुतिः । सा च मन्त्रब्राह्मणे । विवृतक्रियातन्त्रा मन्त्राः ।

૨ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બેનો આવશ્યક નોંધ સહિત અનુવાદ કરો : ૧૪

2 Translate with necessary notes any two of the following : 14

(૧) तथा चाहुः – ''व्यक्तः स तैर्विभावद्यः'' स्थायिभावो रसः स्मृतः'' इति । व्यक्तो व्यक्तिविषयीकृतः । व्यक्तिश्च भग्नावरणा चित् । यथा हि शरावादिना विहितो दीपस्तन्निवृतौ संनिहितान्पदार्थान्प्रकाशयति, स्वयं च प्रकाशते, एवमात्मचैतन्यं विभावादिसंवलितान्रस्यादीना ।

(२) तत्र शृङ्गारो द्विविधः । संयोगो विप्रलम्भश्च । रतेः संयोगकालावच्छिन्नत्वे प्रथमः । वियोगकालावच्छिन्नत्वे द्वितीयः । संयोगश्च न दंपत्योः सामानाधिकरणम्, एकतल्पशयनेऽपीर्ष्योदिसद्भवे विप्रलम्भस्यैव वर्णनात् ।

(३) अथ कथमते एव रसाः भगवदालम्बनस्य रोमाञ्चाश्रुपातादिलिरनुभावितस्य हर्षादिभिः परिपोषितस्य भागवतादिपुराणश्रवणसमये भगवद्भकतैरनुभूयमानस्य भक्तिरसस्य दुरपहनवत्वात् । भगवद्नुरागरुपा भक्तिश्चात्र स्थायिभावः ।

(४) अथ किं भावत्वम् ? विभावानुभावभिन्नत्वे सति रसव्यजंक त्वमिति चेत्, रसकाव्यवाक्येऽतिव्याप्त्यापत्तेः । अर्थद्वारा शब्दस्यापि व्यञ्जकत्वात् । द्वारान्तरनिरपेक्षत्वेन व्यञ्जकत्वे विशेषिते त्वसंभवः प्रसज्येत ।

૩ રાજશેખર વિરચિત કાવ્યમીમાંસાના આધારે કવિના પ્રકારો ચર્ચો. ૧૪

3 Discuss in detail the "राजशेखरदृष्टया कविप्रकाराः" । 14

અથવા / OR

૩ રાજશેખર વિરચિત કાવ્યમીમાંસાના આધારે 'પ્રતિભા'ની ચર્ચા કરો. ૧૪

3 Write a detailed note on the 'प्रतिभा' । 14

૪ श्लेषः प्रसादः समता माधुर्य सुकुमारता । ૧૪

अर्थव्यक्तिरुदारत्वमोजः कान्तिसमाधयः ॥ – સમજાવો.

અથવા / OR

૪ પંડિતરાજ જગન્નાથકૃત રસગંગાધર 'પ્રથમઆનન'નું મંગલાચરણ વર્ણન કરો. **૧૪**

4 Write a detailed note on प्रथमआननस्य मंगलाचरणः । **14**

૫ કોઈ પણ બે પર નોંધ લખો : **૧૪**

5 Write notes on any two of the following : **14**

(१) शास्त्रनिर्देशः ।

(२) काव्यपुरुषोत्पत्तिः ।

(३) वीररस ।

(४) काव्यलक्षणः ।